

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 67

ЛИСТОПАД • NOVEMBER 2015 • Nr. 22 (2930)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

КРИЗА СІМ'Ї – КРИЗА ВІРИ

У днях 4–25 жовтня у Ватикані відбувся XIV папський синод на тему «Покликання і посланництво сім'ї в Церкві та в сучасному світі». Папський синод – це збір католицьких єпископів кожної країни наперед визначену тему. Він має дорадчий голос і готує, після кількатижневих дискусій, пропозиції для Папи Римського, який опісля пише поучення на дану тему. Це не те саме, що синод єпископів УГКЦ, який має законодавчу владу і стосується виключно справ нашої Церкви.

Папський синод застановлявся над християнською родиною, яка є основою суспільства. Родину установив у природному порядку Господь Бог, а Ісус Христос освятив її тим, що став людиною і прийшов на світ саме в сім'ї. Християнська родина починається від любови між чоловіком і жінкою, утверджується у таїнстві подружжя і має на меті привести на світ плід тієї любови – дітей. Ні людина, ні держава, ні будь-яка організація не мають права змінити визначення сім'ї, тому що вона є Богом даною для росту, розвитку й забезпечення людського роду.

Хтось міг би сказати: це надто високий ідеал, який годі досягнути; реальне життя виявляє багато складностей подружнього й родинного життя. Це правда, і саме тому папа Франциск скликав синод, щоб застановитись не лише над тим, яке покликання й посланництво сім'ї, але і як подати це вірним, як допомогти сім'ям поборювати труднощі, в яких вони знаходяться, і як, остаточно, здійснювати Божий план спасіння в конкретних людських обставинах.

Продовження на 2 стор. ►

Ватикан, 16 жовтня, владика УГКЦ: Борис (Гудзяк), Святослав (Шевчук) та Гліб (Лончина) вітаються з папою Франциском. С-на: L'Osservatore Romano

**ГОЛОДОМОР
1932-1933**

28 листопада, б. ласка, засвіти свічку у своєму вікні. Нагадай іншим про обов'язок берегти пам'ять. **На сторінці 7 пишемо**, як 1933 року УГКЦ реагувала на інформації про нову зброю Кремля – убивство голодом, а також про пам'ятник жертвам Голодомору у Вашингтоні

— ХГ —

ХТО В ДІЙСНОСТІ Є САТАНА?

Хто є Сатана? Яке його дійсне ім'я? Як проявляється його нищівна праця в житті людей? Ці й інші подібні питання були поставлені о. Гавриїлові Аморту, відомому італійському екзорцистові, під час відеоінтерв'ю, яке було оприлюднено 2011 року під час Міжнародного Фестивалю Фільмів, перед показом фільму «Обряд» Мікеля Гафстрома, об'єктом якого є екзорцизм.

«Диявол, – сказав о. Аморт, – є есенціально чистий дух, створений Богом, як ангел». Як люди так і ангели були поставлені на випробування послуху, проти якого Сатана, який був найсвітлішим серед небесних духів, збунтувався. «Сатана, отже, є перший диявол священної історії, він наймогутніший. Так як у небі, зі святими і ангелами, у своїх різ-

них категоріях, теж у пеклі є певна ієрархія», – заявив о. Аморт.

«Одного разу, – сказав екзорцист, – як я вже майже закінчив звільняти опановану дияволом людину, а він навіть не був із найсильніших, я спитав: Чому ти не забираєшся? А він відповів мені: Якщо я вийду, то Сатана мене покарає.

Продовження на 3 стор. ►

◀ **Архангел Михаїл, автор невідомий, картина експонована в святоюрських палахах. С-на владика Петра (Крика).** Коли одержимий гордістю Денниця повстав проти Бога й потягнув за собою безліч інших духів, тоді архистратиг Михаїл закликав інших ангелів здійснювати проти зла. Боротьба була важкою, бо Денниця був наділений великими достоїнствами. Але сили добра перемогли, і Денниця був скинутий з неба з усіма послідовниками, а архангел Михаїл утвердився як вождь усього ангельського світу. З тих пір в руках Архистратига меч, тому що сатана, скинутий з неба, не заспокоюється. Впалим ангелам не дозволено проникати до вищих областей світобудови і тому всю свою лють вони спрямували на людей. Охоронний меч Михаїла буде завжди за нас, якщо тільки ми не вступимо в союз з тим, з ким він бореться. («Ближче до Бога») **Більше про цього Ангела читайте на 2 сторінці.**

Ще торік Мішель Терещенко мав французьке громадянство. Цієї весни відмовився від нього, щоб отримати українське. Нещодавно, на місцевих виборах в Україні, цей 51-річний підприємець, нащадок знаменитого роду українських меценатів, отримав 65,95 відсотків голосів на виборах міського голови 36-тисячного Глухова. Розмову з Терещенком публікуємо на 4 сторінці

КРИЗА СІМ'Ї – КРИЗА ВІРИ

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

А обставини різні. Є родини забезпечені, які живуть собі спокійно, дбають про сімейну злагоду, добро подруг і дітей, долають щоденні труднощі, яких нікому не бракує. Та є родини, які переживають злидні з різних причин: бідності, міграції, нестабільності, розлучень, зрад, насильств. Усе це – проблеми життєві, актуальні. І Церква має піти кожному назустріч, стрінати кожного там, де він є, допомогти встати, шукати розв'язок.

Але треба знати, де шукати засобів для вирішення проблем. Для нас, християн, першим місцем пошуку має бути Боже слово. Воно нас учить, що, так як людина – образ Божий, так і родина – образ Пресвятої Трійці, яка, за словами папи св. Івана Павла II, «не є самотністю, але сім'єю, бо в ній є батьківство, синівство і основа родини, яка є любов'ю». А тому що людство згрішило в Адамі та Єві, Христос прийшов, щоб відновити приязнь людини з Богом і повернути сім'ї первісний Божий план, в якому подружжя є символом любові Христа до своєї Церкви. У такому світлі слід розглядати нерозривність подружжя: не як незносимий тягар, але як дар, який

чоловік і жінка дарують одне одному в подружжі.

Наука Божого слова передається через Церкву, якій Ісус Христос поручив зберігати все, чого він навчав, і передавати наступним поколінням. Тут же вимальовується завдання Церкви: проголошення доброї новини про спасіння, яке Христос дарує кожній людині; евангелізація – навчання віри, і супровід та освячування, допомога вірним поглиблювати віру, засвоювати Божі слова і жити духовним життям за допомогою Божої благодати. Церква не має права міняти Христової науки чи касувати її, вона дотримується лише того, що Господь робив і сказав.

Сьогоднішня криза сім'ї – це, у першу чергу, криза віри. Люди іноді не знають чи не розуміють правд віри і, якщо не знають Божого слова, не провадять свого життя згідно з тим, що Христос навчав, часто керуються лише тим, що «відчувають». Хоч відчуття є важливою частиною нашого життя, проте воно не може бути єдиним критерієм людських рішень. Десь хтось сказав: коли в людей слаба віра, тоді вірять у все. Звідси – забобони, страхи, шукання запевнення в «силах», які не мають жодного впливу на життя.

Тому для оздоровлення християнської родини потрібне поглиблення віри, точніше – бажання

стрінати живого Христа і прийняти його до свого життя. Коли Христос керує нами, тоді усвідомлюємо собі, що високі ідеали евангельського життя – неможливі для людей, але можливі для Бога. Їх можливо здійснювати, коли покладаємося на Божу допомогу. Коли дитина виростає в сім'ї, в якій батьки спільно моляться, любляться, взаємно себе підтримують, дбають не тільки про людське виховання (освіту, культуру, спорт тощо), але і про духовне, тоді така родина буде міцною і дасть дитині фундамент, щоб і вона колись створила сім'ю, подібну до тієї, в якій виростала – у любові, пошані й Божому благословенні.

У цьогорічному папському синоді участь узяло 270 єпископів; крім них були священники, монахині, подружні пари, делегати некатоліцьких Церков та інші учасники. Українську Церкву представляли Блаженніший Святослав, патріарх Києво-Галицький, Отець і Глава УГКЦ, владика Борис Гудзяк, єпископ Паризької Єпархії святого Володимира Великого, та владика Гліб Лончина, єпископ Лондонської Єпархії Пресвятої Родини. Представником від Римо-Католицької Церкви України був архієпископ Львівський Мечислав Мокшицькі.

Владика Гліб Лончина

В. Петрук, «Воскресіння України», 1923 рік, журнал «Український скиталець», ч. 7 (29), 1 квітня 1923 р.

► Цікаво те, що святий архистратиг Михаїл почитається як у християнській, так і в ісламській та єврейській традиціях. Чому його так почитають? Чим він це заслужив?

о. Василь Рудейко: У різних релігійних традиціях, а не тільки в юдаїзмі чи в християнстві, існують учення про «інших розумних істот» у Всесвіті, окрім людей. Вони можуть по-різному називатися, але здебільшого ті «інші істоти» вважаються сотвореними перед людьми і досконалішими за нас. Інколи їх вважають духами, які не мають тіл, тобто плоті. Стосовно Святого Письма, то воно пронизано розповідями

ми про ангелів. І є різноманітний контекст біблійного вчення про них. Передусім, за біблійними розповідями, ангели – це істоти, котрі стоять близько до Бога. Господь послуговується ними, щоб підтримувати зв'язок з людьми для втілення певних ідей чи вчення. «Ангел» грецькою означає «посланець», отже, ангели є тими, кого Господь посилає у світ, щоб вони спілкувалися з Ним і виконували Його волю. Існують різні уявлення про те, як виглядають ангели.

Про архангела Михаїла можна дізнатися із Книги Одкровення святого Івана Богослова. У ній описується битва на небі між ангелами,

«АРХАНГЕЛ МИХАЇЛ – ВОЄВОДА, ЯКИЙ ВОЮЄ НА СТОРОНІ БОГА...»

Відзначаючи свято Собору Святого Архистратига Михаїла і всіх безплотних сил (21 листопада), Церква підкреслює особливе значення ангелів у житті людей. Про ангелів та архистратига Михаїла розмовляємо з о. Василем Рудейком, доктором богослов'я, священником храму Священномученика Климентія Шептицького у Львові.

вірними Богові, і ангелами, які чинять опір Його волі. Провідником добрих ангелів виступає цей Архангел. Не можна сказати, що він в ієрархії ангелів є найвищим і першим серед усіх ангелів. Але він воєвода, який воює на стороні Бога. «Михаїл» єврейською означає «хто як Бог». І для нас він є образом божественного воїна, який бореться за правду Господню і відстоює Божественні позиції не власною силою та мудрістю: він бореться зі злом, вказуючи на Бога. І кожен, хто споглядає Бога, – уже переможець, Богом осяяний і Богом переконаний.

► Чи злі духи є поганями ангелами?

о. В. Рудейко: Вони є ангелами, як і добрі ангели. Їхня воля і суть полягає в тому, що вони не хочуть бути з Богом. А прагнуть відділитися від Нього, вийти поза Божественну всеохопність. Вони хочуть стати богами. І це можна назвати «сатанізмом». Бо Сатана, або Люцифер, це ангел-відступник, який прагнув бути таким, як Бог. Тому всі ангели, які намагаються наслідувати Сатану, противляться Богу і не хочуть перебувати в Ньому. Отці Церкви вважали, що мука всіх таких відступників полягає в неможливості відступитися від Господа. Тому це ангели, які потребують нашого співчуття.

► Існує своєрідна ангельська ієрархія. Яке місце в ній посідають архистратиги?

о. В. Рудейко: Ієрархія ангелів існувала вже в єврейському контексті. Християнство у поділі ангелів орієнтується на Послання апостола Павла. Проте систематизував учення про ангелів близько V–VI століття Діонісій Ареопагіт. Так, існує дев'ять ангельських чинів. З них архангели є другими знизу.

► Архистратиги є вищими чи нижчими від ангелів за рангом?

о. В. Рудейко: Це важко сказати. Є ще серафими, херувими... і третіми в цій ієрархії виступають архангели.

► Відомо, що князь Ярослав Мудрий звів у Києві Михайлівський Золотоверхий собор. І, взагалі, цей ангел є покровителем столиці нашої держави.

о. В. Рудейко: Культ цього ангела перейняли з Візантії. Імператор Костянтин у IV столітті збудував храм на честь Михаїла. Загалом же в таких середньовічних країнах, як Київська Русь, цей архистратиг був провідником війська і держави. Зі Святого Письма нам відомо про ангелів-охоронців, що їх мають кожна країна і кожне місто. Також кожен із нас має свого ангела-охоронця, котрий несе перед Богом відповідальність за нас. А ми, прислухаючись чи не при-

слухаючись до його порад, також будемо нести за це відповідальність перед Богом.

► Цікавим є і літургійне почитання ангелів...

о. В. Рудейко: Ангели почитаються в це свято. Але є також і тижневе їх почитання – щопонеділка. Також другого дня після Благовіщення (8 квітня) є свято Собору Святого Архистратига Гавриїла. Але передусім ангели вшановуються як ті, що оточують Божественний престол і возносять Господу відвічну хвалу. Вони бачать Боже обличчя і оспівують Його велич. І з цієї перспективи вони є моделлю ідеальної Церкви.

Інший аспект – заступництво ангелів за людей. Ми повинні заносити до них свої молитви. І піснеспіви свята заохочують вірних оспівувати Бога в Його величі та трітності і звертатися до ангелів за заступництвом.

► А як люди мають звертатися до своїх ангелів-охоронців?

о. В. Рудейко: Серед щоденних молитов, які рекомендовано промовляти вірним для моління зранку і ввечері, є молитва до ангела. До ангела-охоронця потрібно прислухатися і плекати з ним контакт протягом усього свого життя.

Розмовляла Руслана Ткаченко, інформаційний ресурс УГКЦ

ХТО В ДІЙНОСТІ Є САТАНА?

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Ціль існування дияволів є намовляти людину до гріха і завести її до пекла», – сказав о. Аморт.

Що, отже, спонукує людину до цього безглузлого самознищення? Згідно з думкою о. Аморта, людина завжди є спонукана «цікавістю», схильність ця може бути позитивна або негативна, залежно від обставин. Приховання диявола – це вже дійсна його «перемога». Він «завжди прихований» і того найбільше бажає, щоб не вірили в його існування. Диявол вивчає кожного з нас, наші схильності до добра й до зла, а опісля викликає спокуючи, користаючи з нашої слабкості.

Сучасна епоха, врешті-решт, представляється якраз через цілковите забуття фігури диявола і так він осягає свої важливі успіхи. «Якщо людство втратить розуміння гріха, то виникають думки, що аборт і подружні розлучення є здобутком цивілізації, а не смертельним гріхом», – сказав о. Аморт.

Очевидно, що диявол присутній в усіх практиках, таких як окультизм і магія, і досі користується з нашої цікавості. Хто бажав би пізнати власну майбутність, чи розмовляти з покійними, наприклад, буде, ще не розуміючи і не бажаючи зустрічатися з дияволом. Отець Аморт не виключає навіть і фільму про Гаррі Поттера, який є літературним і кінематографічним ідолом для багатьох дітей по всьому світу. Справді, згідно з думкою екзорциста, це публіцистичне послання «магії», незважаючи на те, що книжку розпродують навіть і католицькі книгарні.

Небезпечними і нещирими для о. Аморта є теж практики орієнтальні, які на вид нешкідливі, як йога. «Ти уважаєш, що робиш її, щоб розслабитися, але прославляєш індуїзм. Всі орієнтальні релігії базуються на фальшивому віруванні про реінкарнацію.»

Запитаний, чи Сатана напастує більше душ атеїстів чи душ тих, що вірують, о. Аморт відповів, що поганський світ податливіший дияволу, ніж світ християнський чи віруючий, однак, «атеїстові є важче прийти до священика». Отець Аморт, який заявив, що екзорцизував також мусульман та індуїстів, підкреслив: «Якщо б прийшов до мене атеїст, я сказав би сам собі, що всіма засобами, я дію в ім'я Ісуса Христа і порадив би йому, щоб більше познайомився, хто такий Христос».

Не другорядне місце у праці екзорциста, пов'язане з іменами дияволів. «Першу річ, яку я питаю в опанованого, це як він зветься. Якщо він мені відповість дійсним ім'ям, це для диявола є поразка: був бо змушений сказати правду, виходячи з сховища.» У протилежному випадку диявол буде відповідати кожного разу інакшим ім'ям. «Дияволи дійсно, як і ангели, не мають імен, але присвоюють собі назви, навіть безглузді, як, наприклад, Ісбо. Це був диявол з безглуздим ім'ям, але могутнішим до тієї міри, що зумів убити екзорциста і єпископа.»

Отець Аморт теж підтвердив, що опанована злим духом людина не є конечно в тяжкому грісі, бо «Сатана може опанувати тіло, але не душу», і перестеріг, що диявол не тільки діє опанованням, але також напастуванням, обсецією та інфекцією (ця остання стосується особливо фізичних місць). «Злі пороблення, пов'язані з окультними практиками (чарами, вуду, макумбою, тощо), є дуже рідкісні», – сказав екзорцист. Ті, що моляться і постійно довіряють Богові «не повинні лякатися» диявола. Крім того, о. Аморт сказав, що ніколи не лякався диявола під час екзорцизмів. «Деколи, – пояснив він, – я лякався, щоб когось не покалічити фізично, бо, наприклад, це ризик екзорцизувати людину, яка нездухає на серце».

Отець Аморт закінчив інтерв'ю, стверджуючи, що чимало людей, дійсно продають свою душу дияволу, але, іронічно, він додав: «Я вже обірвав чимало таких контактів».

Лука Марколівіо, подано за «Світлом»

3 Катехизму УГКЦ

Упадок ангелів – наслідок гордині, тобто самоствердження у протиставленні Богові й бажанні стати рівними Йому. Вірні Богові ангели заперечили впалим: «Хто може бути рівний Богові?», тобто «Хто як Бог?» (з єврейської – Михаїл). Літургійна традиція називає архангела Михаїла, який очолив боротьбу проти впалих духів, архистратигом Божим, «начальником Божого війська». Церква святкує пам'ять архистратига Михаїла та інших сил безплотних 8/21 листопада,

а також присвячує їм понеділок кожного тижня.

Одне з імен сатани (з єврейської оскаржувача), противника архангела Михаїла, церковнослов'янською мовою звучить Денниця, а латинською – Люцифер (світлоносний). У ньому первісне світло, відокремлене вільним рішенням від свого Божественного джерела, стало темрявою. Христос застерігає від такої небезпеки і людей: «Гляди, отже, чи світло, що в тобі, не є темрява» (Лк. 11, 35). (143, 144)

ЛЮДИНА ЖИВЕ ДОТИ, ДОКИ ЧЕКАЄ

(З ПОВЧАНЬ ПАПИ БЕНЕДИКТА XVI)

Пилипівка (Адвент) – це час, коли Церква підготовлюється до Різдва Христового. Це шлях віри, який, з одного боку, нагадує про перший Христовий прихід, а з іншого – відкривається на очікування його остаточного сповнення, тобто повернення Ісуса у славі, коли Він прийде судити живих і мертвих.

Чекання, очікувати – це вимір, який пронизує все наше особисте, родинне та суспільне існування. Чекання присутнє у тисячах ситуацій, від банальних до найважливіших, які нас цілковито і глибоко огортають. Готуючись до Різдва, кожен може запитати себе: А чого очікую я? До чого звернене моє серце? Таке ж питання можна поставити родині, суспільству чи громаді. Що нас об'єднує та надихає?

Дві тисячі років тому Ізраїль очікував Месію, який мав звільнити народ від морального та політичного рабства, встановивши Боже Царство. Але ніхто й уявити не міг, що Месія народиться у бідної дівчини, і навіть Вона ніколи про це не думала, але в її серці очікування Спасителя було настільки великим, її віра та надія були настільки гарячими, що Він міг знайти у Ній гідну Матір. Бог сам приготував її ще перед віками. Між Божим очікуванням та сподіваннями Марії, створіння повної благодаті, повністю відкритого на план любови Всевишнього, є таємнича відповідність. Тож вчимося від Неї, Жінки Адвенту, пережити щоденні випробування з новим духом, з почуттям глибокого очікування, яке може спонести лише Божий прихід.

Радіо Ватикан

ЗМІНИ НА МИТРОПОЛИЧОМУ ОСІДКУ УГКЦ В ПОЛЬЩІ

У Ватикані повідомлено про те, що Святіший Отець прийняв зречення з уряду, подане Митрополитом Перемисько-Варшавським УГКЦ в Польщі арх. І. Мартиняком у зв'язку з досягненням граничного віку. Одночасно, повідомлено про те, що Папа призначив Перемисько-Варшавським Архієпископом дотеперішнього єпископа-помічника цієї архієпархії владика Євгена Мирослава Поповича. Митрополит Мартиняк, якому виповнилося 75 років життя, після досягнення яких єпископ повинен подати зречення з уряду, виконує архиєрейське служіння серед українців греко-католиків Польщі від 1989 року, очоливши відновлену Перемиську Єпархію у 1991 році та ставши першим митрополитом після реорганізації структур УГКЦ в Польщі у 1996 році. Новопризначений архієпископ-митрополит Євген народився 12 жовтня 1961 року в Члухові у північно-західній Польщі. Після закінчення школи, 1981 року вступив до Вищої Духовної Семінарії в Люблині, після закінчення якої 17 жовтня 1986 року отримав ієрейське свячення. Після періоду душпастирської праці на різних парафіях Польщі, від'їхав на навчання до Риму, де здобув докторат зі східного канонічного права в Папському Східному Інституті. (Радіо Ватикан)

УКРАЇНЦІ НА ВИБОРАХ В КАНАДІ

Українка за походженням, депутат канадського парламенту Христя Фріланд призначена новим міністром міжнародної торгівлі Канади. Пані Фріланд перемогла на округі в Торонто. Вона відома журналістка і письменниця. Міністром праці стала інша етнічна українка, Мері Енн Мігічук. В новому парламенті більшість місць дісталася лібералам. Всього ж за результатами виборів до парламенту Канади обрані 11 етнічних українців: 7 членів Ліберальної Партії (Юлія Дзерович, Христя Фріланд, Борис Вжесневський, Кайл Петерсон, Террі (Тарас) Дугід, Мері-Анн Мігічук і Дон Руснак) і 4 – від Консервативної Партії (Джеймс Безан, Рона Амброс, Джим Еглінські, Марк Варава). Всі вони співпрацюють з Конгресом Українців Канади та пообіцяли і надалі відстоювати українські інтереси в стінах парламенту. (ХУНТАINFORM)

УКРАЇНІ БРАКУЄ ЕЛІТ

Я відчуваю слабкість інтелігенції в Україні сьогодні. Інтелігенція – це не тільки люди, що мають вищу освіту, то ще й певна формація духовна. Мені здається, що наша інтелігенція у сумі не сповняє своє призначення. Інтелігенція – то клас суспільства, який повинен надавати тон. Замало є дискусій, з яких можна було б відчутти, що є люди, які своїм спілкуванням створюють певну атмосферу, яка би надавала тон цілому нашому життю. Дивіться: світ політики, світ підприємництва – інтелігенції там не видно, є поодинокі люди. (Любомир Гузар, з інтерв'ю для «Новоє Время»)

ШЕВЧЕНКО У РИЗИ

В національному парку Кронвалда у Ризі відкрили пам'ятник Тарасу Шевченку. Він був створений в Україні скульптором І. Гречаником на громадські пожертви українців і представників інших національностей, які мешкають у Латвії. «Тарас Шевченко був тією людиною, яка боролася з людиноненависницькими режимами. Він боровся за свободу українського народу, і він боровся за те, щоб Україна була в сім'ї вольній, новій. І ця сім'я – це велика Європа», – сказав під час церемонії відкриття прем'єр А. Яценюк, зазначивши, що в історії України і Латвії «були темні сторінки – це сторінки радянської окупації». (ДУС, «Дзеркало Тижня»)

51-річний підприємець Мішель Терещенко, нащадок знаменитого роду українських меценатів, отримав 65,95 відсотків голосів на виборах міського голови Глухова. Він більш ніж вдвічі випередив свого найближчого конкурента – чинного мера міста Юрія Бурлаку.

Ще торік Мішель мав французьке громадянство. Цієї весни відмовився від нього, щоб отримати українське. В Україні нащадок меценатів живе і працює 12 років: очолює компанію Linen of Desna, яка вирощує і переробляє льон-довгунець.

Мішель не перший у своєму роді очолює Глухів. Міським головою цього міста уже був його прапрадід Нікола Артемійович Терещенко. Мішель пишається, що коли у 1870 році Нікола отримав дворянство, обрав синій і жовтий кольори для гербу роду Терещенків. Родина Терещенків 80 відсотків свого прибутку віддавала на благодійність. У Києві меценати побудували Володимирський Собор, п'ять церков, Київський Політехнічний Інститут, чотири гімназії, одна з яких зараз – Університет Транспорту, чотири лікарні, зокрема, Охматдит, художній музей на вулиці Грушевського, історичний музей на початку Андріївського Узвозу, Бібліотеку Медичних Наук, Музей Шевченка, Музей Ханенків і Музей Російського Мистецтва, який хочуть перейменувати в галерею родини Терещенків.

У Глухові коштами Терещенків було зведено десять будівель: Педагогічний Університет, дві лікарні: святої Єфросини і Святої Пелагії, притулок для сиріт, жіночу

ПОВЕРНЕННЯ ТЕРЕЩЕНКА ДО ГЛУХОВА

гімназію, чоловічу гімназію, банк, агроколедж, Собор Трьох Анастасій і родинний дім Терещенків, де зараз знаходиться Інститут Луб'янних Культур.

«Коли в 1870 році цар Олександр II хотів дати Ніколі дворянство, він відмовився і запропонував цареві дати дворянство його батькові Артемію, оскільки Артемію, як людині дуже похилого віку, не довелося б ставати на коліна перед царем: він міг отримати цей титул стоячи, – розповідає Мішель. – Нікола щоранку о 4 годині молився на усипальниці своїх батьків. Але оскільки він керував 30-ма цукровими заводами, то щоранку біля дому на нього чекала черга глухівчан з питаннями чи проханнями. Щоб мати змогу дістатися до усипальниці, Нікола зробив підземний тунель від дому до храму Трьох Анастасій – всього 250 метрів. Коли родина виїхала, цей тунель закрили. Раніше в Глухові був пам'ят-

ник Ніколі Артемійовичу. Його зруйнували після 1918. Глухівчани хотіли відбудувати. А я кажу – не потрібно. У нас 10 будівель у Глухові, які Терещенки поставили. Кращих пам'ятників не знайти».

В Інституті Луб'янних Культур, де зараз знімає кілька кімнат для офісу Мішель, висить карта Глухова. Мішель каже, що має намір повернути місту славу гетьманської столиці.

«Росіяни завжди думали, що Глухів – це майже Росія. А тут – навпаки, народився проект української держави. Тут коронували чотирьох гетьманів України: Апостола, Полуботка, Розумовського і Скоропадського. Народ у Глухові дуже патріотичний. На день незалежності вулицями Глухова пронесли 50-метровий український прапор. Тому я не хочу, щоб Глухів був останнім містом в Україні, в якому ще не зняли Леніна.

А зараз ризик такий є. Ми за 10 кілометрів від кордону з Росією. Якщо проведемо декомунізацію, якщо сюди придуть інвестори – про це відразу знатимуть по той бік кордону. Багато сімей розділені між Росією і Україною, вони спілкуються. І це вже буде великою проблемою для Росії.»

Мішеля також турбує захищеність північного кордону з Росією: від Глухова до кордону 12 кілометрів.

«На Сумщині протяжність кордону з Росією – 495 кілометрів. Його ніхто не контролює. Є ризик агресії і відкриття другого фронту. Ми на полі коли працюємо, бачимо наші й російські літаки. Ніколи ще контрабанда не була така сильна в цих місцях як зараз. Ми знаємо, що з Франції через Україну тут вивозять, до прикладу, французький сир. Але ми не знаємо що йде в Україну з Росії на зворотньому шляху.»

Жити в Україні і працювати в Глухові Мішель вирішив після того як спустився до усипальниці свого прапрадіда Ніколи Терещенка 27 вересня 2003 року. Тоді, каже, відчув себе сином цієї землі.

«26 вересня 2003 мене терміново викликали з Києва до Глухова: вирішили робити ексгумацію останків Терещенків. 27 вересня я вже був у нижньому храмі. Відсунули 6–8 плит які там були і зробили люк, щоб могла пройти одна людина. Дали мені спецодяг, ліхтарик, і я маленькими дерев'яними сходами спустився вниз. Мені сказали: "Ваше завдання – відкрити саркофаг і сказати нам, що всередині". Коли я спробував відкрити саркофаг, ручка лишилася в мене в руках. Тоді я просто натис на віко – і саркофаг відкрився. Я побачив ціле незотліле тіло Ніколи Артемійовича. Я бачив його так як бачу зараз вас. На той час він пролежав у саркофазі уже сто років, ніби чекав на мене. Все було ціле: шкіра на кістках, волосся, борода. Дивитися на нього мені було зовсім не страшно, а чомусь дуже приємно. Здалося, що він усміхався. Це було диво» – згадує Терещенко.

«Я ніколи не приймав рішення жити в Україні і в Глухові. Думаю, що це вище за мене. Після того як я несподівано зустрів прапрадідуся, зрозумів, що є зв'язок, і що я вже не маю вибору. Вибрали мене, можливо мої предки. Я тільки не зміг відмовитися. Всі свої 12 років в Україні я ні від чого не відмовлявся. Люди пропонували взятися за льонарство – я взявся. У Франції кажуть: «неможливо» – не французьке слово. Я думаю, що й не українське.»

Валерія Радзівська, «Gazeta.ua»

УКРАЇНА РЕАБІЛІТУВАЛА ДВОХ ЄПИСКОПІВ ТА ТРЬОХ СВЯЩЕНИКІВ

Інститут Історії Церкви УКУ отримав схвальну відповідь від прокуратури м. Києва щодо реабілітації депортованих в совєтську Україну і репресованих у 1946–1947 рр. єпископів Перемишльської Єпархії УГКЦ Йосафата Коциловського та Григорія Лакоти та трьох священників: Миколи Грицеляка, Івана Кузича і Романа Решетила. Подання на реабілітацію вказаних духовних осіб у 1991 р. залишилося без позитивної відповіді. Нове прохання було зроблено на початку осені цього року.

СВЯЩЕННОМУЧЕНИК ЙОСАФАТ КОЦИЛОВСЬКИЙ (1876–1947)

Народився 3 березня 1876 року у лемківському селі Пакошівка біля м. Сянік. Богословські студії закінчив у Римі в 1907 р.

і згодом, 9 жовтня того ж року, отримав єрейські свячення. Швидко по тому був призначений віце-ректором і професором богослов'я Духовної Семінарії в Станиславові. У 1911 р. вступає до новіціату отців василіян. Його архиєрейські свячення відбулися 23 вересня 1917 р. у Перемишлі відразу ж після повернення митрополита Андрея Шептицького з російського полону. У вересні

1945 р. польська комуністична влада заарештувала його, а 26 червня 1946 р., після повторного арешту, його силоміць вивезли до СРСР й ув'язнили в київській тюрмі. Упродовж всього свого життя владика був непохитний у служінні та утвердженні Христової віри, у її зростанні в людських душах. Помер як мученик за віру 17 листопада 1947 р. у концтаборі Чапаєва біля Києва.

Продовження на 5 стор. ►

УКРАЇНА РЕАБІЛІТУВАЛА ДВОХ ЄПИСКОПІВ ТА ТРЬОХ СВЯЩЕНИКІВ

▼ Продовження. Початок на 4 стор.

СВЯЩЕННОМУЧЕНИК ГРИГОРІЙ ЛАКОТА (1883–1950)

Народився 31 січня 1883 р. у с. Голодівка на Львівщині. Закінчив Львівську Духовну Семінарію. 30 серпня 1908 р. єпископ Костянтин Чехович висвятив його на священника. Студіював у Відні. Потім отримав призначення на професора Перемиської Духовної Семінарії, згодом став її ректором. 6 травня 1926 р. відбулися його архиерейські свячення на єпископа-помічника у Перемишлі. 9 червня 1946 р. заарештований і засуджений на 10 років ув'язнення. Всі, хто пам'ятав владу на заслання у Воркуті, відзначали його велику людяність, смирення, бажання самому виконати найважчу працю й облегшити нестерпні умови життя інших. Помер як мученик за віру 12 листопада 1950 р. у с. Абезь біля Воркути.

ОТЕЦЬ МИКОЛА ГРИЦЕЛЯК (1891–1976)

Народився 1891 р. в с. Барич Перемиського повіту. Закінчив Львівську Духовну Семінарію. 1917 р. отримав єрейські свячення з рук єпископа Й. Коциловського. Душпастирював у Перемишлі та околицях. 1946 р. депортований до УССР. Зупинився у Львові. За відмову «воз'єднатися» з РПЦ того ж року арештований. 1947 р. – засуджений до 6 років ВТТ та 3 років позбавлення громадянських прав з конфіскацією майна. Покарання відбував у таборах разом з кримінальними злочинцями в Хабаровському Краю, опісля – спецпоселення в Красноярському Краю. У 1955 р. повернувся до Львова. Після звільнення був генеральним вікарієм Перемиської Єпархії. Був під постійним наглядом органів держбезпеки. Помер у Львові 1976 р. Похований на Яновському Кладовищі.

ОТЕЦЬ ІВАН КУЗИЧ (1901–1979)

Народився 1901 р. у с. Наконечне Яворівського повіту в родині заможних селян. Закінчив духовну семінарію у Перемишлі та Папський Університет св. Томи. Захистив докторат з філософії та богослов'я. Єрейські свячення отримав 1931 р. У 1932–1935 рр. – віце-ректор Перемиської Духовної Семінарії, а з 1945-го – ректор. В 1946 р. депортований до УССР. Проживав у Львові, де і був затриманий 1946 р. і звинувачений за ст.80–1 КК УССР – «проживання без прописки». Перебував під слідством в тюрмі на Лонцького, згодом – у Лук'янівській слідчій тюрмі в Києві. Висунуто звинувачення в тому, що «як уніатський священник і член Перемиської Єпископської Капітули протягом багатьох років активно реалізував антисоветську політику Ватикану, а також проводив націоналістичну роботу». 1947 р. засуджений. Покарання відбував у таборах Красноярського Краю. З 1952 р. – на спецпоселенні у м. Норильськ. Звільнений у 1956 р., повернувся до Львова, де проживав без прописки. Згодом переїхав до м. Полонне Хмельницької області. Підпільно служив Служби Божі та уділяв Св. Тайни. Помер 1979 р. в м. Полонне, де й похований підпільним греко-католицьким священником.

ОТЕЦЬ РОМАН РЕШЕТИЛО (1880–1952)

Народився 1880 р. в м. Угнів Рава-Руського повіту. Навчався у Львівській і Перемиській семінарії. У 1907 р. – отримав єрейські свячення з рук єп. Константина Чеховича. У 1907–1911 рр. продовжив богословські студії у Відні. Працював душпастирем, а згодом віце-ректором і викладачем у Перемиській Духовній Семінарії. Окрім цього душпастирював у с. Потелич Равського Деканату. З 1946 р. – генеральний вікарій Перемиської Єпархії. В 1946 р. – депортований до УССР. Жив у с. Котельники біля Львова. Цього ж року затриманий, перебував у тюрмі на Лонцького та Лук'янівській Тюрмі в Києві. 1947 р. засуджений до 4 років ВТТ та 3 років позбавлення громадянських прав без конфіскації майна (через відсутність такого). Помер 1952 р. у м. Казачинськ Красноярського Краю, де відбував покарання.

Лідія Губич, Інститут Історії УКУ

ХГ

МІЙ СПОМИН ПРО ВЛАДИКУ НИКОЛАЯ ЧАРНЕЦЬКОГО (1884–1959)

Перший раз я стрінувся з ним у вересні 1913 р. в духовній семінарії в Станиславові, де він був духовником і професором філософії. Щоб одним словом схарактеризувати відношення о. Чарнецького до питомців, скажу, що він був нашою «матір'ю», а Преосвященний Кир Григорій строгий, хоч і справедливий «батько». До отця Чарнецького, нашої лагідної і милосердної «матері» приходили всі питомці в своїх турботах, а він усіх нас повчав, потішав, перестерігав, а в потребі боронив перед Єпископом. Але він був розумною «матір'ю». Він не наслідував тих нерозумних матерей, що розпускають свої діти, розпещують їх, а навіть псують своїм лихим прикладом. Свої прекрасні конференції і науки скріпляв особистим прикладом. Особиста побожність отця духовника Чарнецького голосніше промовляла до сердець семінаристів, як всі його конференції, які він виголошував кожного вечора.

Як професор він вимагав знання предмету. Коли семінаристи довідалися, що до комісії при іспитах буде належати також о. Чарнецький, то всім кров стигла в жилах. Коли на питання іспитувача семінарист дав якусь відповідь, то о. Чарнецький негайно виступив зі своїм «чому?». Значить питомець мав уґрунтувати свої твердження, доказати їх слушність. Тому славне «чому» о. Чарнецького, хоч було для семінаристів острахом, то все таки воно наганяло їх до науки.

Високопреподобний о. Н. Чарнецький це мій колишній духовник і професор філософії в Станиславівській Духовній Семінарії, потім співбрат в Чині Найсвятішого Ізбавителя та співпрацівник в апостольській праці на Волині. Поняття про нього в мене чисте, незакаламучене жадними прикрими спогадами. Був люб'язний, врозумілий і такий тактовний, що пам'ять про нього впливає на мене заспокоююче й відсвіжуюче немов подув свіженького лагідного вітру серед гарячого літа.

Виховній ревності о. Чарнецького завдячую, що я є сьогодні членом Чину Отців Найсвятішого Ізбавителя. Отець Чарнецький приготував мене до монашого стану своїм духовним проводом і крім цього поміг мені до цього ще й безпосередньо.

Пригадую собі, як одного дня загостили до нашої Семінарії в Станиславові два незнані монахи. Їх запрошено на спільний обід з професорами й питомцями. Питаюсь о. Чарнецького: «Що то за священники?». «Це Редемптористи: о. Схрейверс і о. Йосиф Бала», – була відповідь. «А пощо ж вони прийшли?» – питаюсь далі. «Вони прийшли по вас» – жартівливо відповідає о. Чарнецький. Жарт жартом, але цей жарт трапив мені до серця, бо від того моменту я постановив вступити до Чину оо. Редемптористів.

По моєму рукоположенні Преосвященний Кир Григорій не хотів мені дозволити вступити до монастиря, бо був брак священників в єпархії. Після мене до Нижнева, повіт Товмач, на сотрудику всеч. о. Скоробогато-

го. Тимчасом о. Чарнецький стояв на варті мого монашого покликання і все просив Єпископа, щоб мене відпустив до монастиря. І ось одного ранку, якраз на Введення у Храм Пречистої Діви Марії, 1918 року, будять мене, кажучи, що вже є другий священник на моє місце і можу їхати до монастиря. Слава ж Тобі Господи! Так то за поміччю о. Чарнецького я висмикнувся зо світу до монастиря і буду Богові вічно дякувати за ту ласкаву та дбайливу «Матір».

По якімсь часі також і о. Чарнецький опинився в новіціяті оо. Редемптористів у Збоїскаха коло Львова. Для мене це була безмірна радість. Але тут хочу признатися, що дня 15 вересня 1919 року, в часі монаших облечин о. Чарнецького я, нехотючи, справив йому прикрість.

Обряд облечин о. Чарнецького препроводив ігумен монастиря, Впр. о. Схрейверс, а мені поручено виголошити відповідну проповідь. Хвалю о. Чарнецького, підношу його чесноту та талани під небеса, а нещасна жер-

тва моєї нерозваги з сорому не знає де очі подіти. А хоч який він був лагідний і добрий, все таки не міг стриматися, щоб пізніше приватно не скарцати мене за те, що я своїми хвальбами спричинив йому таку прикрість.

По щасливим завершенні новіціяту підчас якого заяснив наглядними й гідними подиву чеснотами, о. Чарнецький дня 16 вересня 1920 року зложив монаші обіти.

В осені 1926 року ми обидва з о. Чарнецьким опинилися на Волині, де обслуговували українців католиків з Галичини, які після I світової війни закупили там поля і оставались вірними католицькій Церкві. Ми також обслуговували кілька сіл, які з православ'я вернулись до католицької Церкви. Наш головний осідок був спочатку в Костополі, а від вересня 1927 в Ковлі. Звідтам кожної неділі роз'їжджалися по поодиноким місійних станицях. Раз вертаючись зо своєї місійної станиці, о. Чарнецький мало що не згинув «ганебною смертю», як він сам виразився. В Ковелі наш монастир стояв вдоволіні, близько головної стації. З колонії о. Чарнецький вертався додому з клунком хліба, який він собі заробив, відправляючи парастаси. Не хотючи так іти до дому вулицями міста, він пустився до хати навпростець. Але ось довезений тягаровий поїзд заступив йому дорогу. Обійти було за далеко й тяжко, тому о. Чарнецький давай перелазити на другий бік поїзда.

Продовження на 6 стор. ►

МІЙ СПОМИН ПРО ВЛАДИКУ НИКОЛАЯ ЧАРНЕЦЬКОГО (1884–1959)

▼ Продовження. Початок на 5 стор.

Та ось в тій хвилині поїзд рушив, а о. Чарнецький під ним. Як він бідняга виліз звідтам з життям, та ще й з тим хлібом, я до нині не знаю.

Наша апостольська праця на Волині не була легка. Польський уряд страшно перешкоджував нам. Я цього не міг стерпіти, тому просив отців-настоятелів, щоб мене призначили до Канади, де якраз наші співбрати потребували помочі. Отець Чарнецький остався на місці, і дня 16 січня 1931 року Апостольський Престіл заіменував його Апостольським Візитатором усіх українців католиків візантійсько-слов'янського обряду на Волині, Холмщині, Підляшші й Поліссі.

Під час його свячення в Римі сталося щось, що було наче б символом його епис-

копської кар'єри. Йому впала мітра з голови. Чи в дійсності большевицька окупація не скинула Кир Николаєві мітри з голови?

По повероті з Риму Преосвященний Николай стався відразу предметом ненависти й переслідування зо сторони в'їдливих нез'єдинених. Вони слідили за ним, і ось що раз сталося.

Преосвященний Кир Николай для покріплення здоров'я любив часто купатися. А вмів він добре плавати і виглядав у воді зі своїми патлами як казочний Нептун. Раз Єпископ купався в озері поза Ковелем. Коли він вже був у воді, то один «нез'єдинений» пішов за ним і намагався його втопити. Чуючи, що неприхильник його перемагає, Преосвященний вчепився його міцно, мов-

Владика Миколай Чарнецький в період підпільної Церкви, останні роки життя. Світлина з інтернетсторінки оо. Редемптористів

ляв стережись, бо зо мною підеш і ти під воду. Це помогло. Падлюка вступився, однак забрав Кир Николаєві черевики, так, що Єпископ мусів вертатися додому босо, і то вулицями самого міста Ковеля. Лагідний Єпископ міг би з того скандалу зробити вжиток, але про-

сив, щоб не розголошувати справи.

По моїм від'їзді до Канади, я стратив з очей Преосвященного, і тому не знаю, як йому велося як Апостольському Візитаторові, однак я певний, що він не чувся щасливий, бо уряд польський клав йому колоди під ноги при кожній нагоді.

Як можна було сподіватися, по большевицьким наїзді Преосвященний Кир Николай бідував. Дня 11 квітня 1945 року большевики ув'язнили його та засудили на каторжні роботи разом з митрополитом Йосифом Сліпим і другими єпископами Української Католицької Церкви. Його доля незавидна, однак можна бути певним, що зносячи свою недолу з християнською терпелістю, Преосвященний Кир Николай повертає свої терпіння на Божу славу, й на своє особисте освячення. Можна також бути певним, що Єпископ Чарнецький своїм прикладом і любим сло-

вом не одного страдальника потішив, не одного захитаного в вірі скріпив, не одного блукаючого на вернув, і я цілком не дивувався б, якщо б Св. Церква колись зачислила його до лика Святих, разом із другими українськими католицькими єпископами, мучениками Христової Церкви.

о. Гр. Шишкович, ЧНІ.
Спомини надруковані у ювілейній книзі оо. Редемптористів східного обряду 1906–1956 рр. Йорктон

Від Редакції «ХГ». Зважаючи на свідоцтво праведного життя блаженної пам'яті Кир Миколая Чарнецького, зокрема, його витривалість, мужність та вірність Христовій Церкві, виявлені в часи переслідувань, в 1960 році розпочато беатифікаційний процес. 24 квітня 2001 року Святійший Отець Іван Павло II підписав декрет про беатифікацію єпископа Миколая Чарнецького як блаженного мученика за Христову Віру. (з Вікіпедії)

Рік Митрополита Андрея Шептицького

З ВИСТУПІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ОПЕРІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС АКАДЕМІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

ГОЛОВНИЙ РАБИН УКРАЇНИ ЯКІВ ДОВ БЛАЙХ ПРО МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

Велич та унікальність особистості митрополита Шептицького є прикладом всебічного та щедрого служіння не тільки українському народові, не тільки парафіянам своєї Церкви, але і усьому людству. Митрополит Андрей – людина миру, який виступав за співпрацю усіх конфесій та віросповідань. Він не ділив людей ні за національністю, ні за віросповіданням. Саме на цьому

видатний діяч ХХ століття будував свій підхід до життя, релігії, культури та освіти, сповнений безмежною мужністю та відвагою у зловіні й трагічні часи для людства.

Митрополит завжди перед святами посилав привітання єврейським громадам на івриті. Крім того, Митрополит посилав єврейським громадам гроші до свят на подарунки для бідних. Коли митрополит Андрей приїжджав у якесь галицьке місто чи містечко, його урочисто зустрічали українська громада зі священником, рабин, старшина єврейської громади, котрі несли на зустріч сувій Тори. У роки німецької окупації напівпаралізований Шептицький не лише виступив від імені своєї Церкви проти німецької расистської політики, а й очолив акцію «Моральне співчуття» та порятунок євреїв від знищення.

І, мабуть, саме тому митрополит Андрей здобув повагу усіх народів світу. Він є прикладом любові до свого народу, прикладом прагнен-

ня до єдності всіх Церков, релігій та народів. І зразком для наслідування сучасними громадянами, особливо молоді. Під час II світової війни митрополит Андрей не тільки власними зусиллями врятував сотні єврейських родин від неминучої смерті, він об'єднав вірян і духовенства для допомоги євреям.

У нас кажуть: лідер, якого наслідують, – гарний лідер, лідер, який виховує лідерів, – це великий лідер. Вчинки і діяльність Митрополита не тільки наслідують, а на його прикладі в наш час виховують талановитих суспільних та релігійних діячів. Гідність і порядність митрополита Андрея завжди поруч з нами.

Що ми можемо навчитися від цієї Великої людини? Як на мене, дві важливі речі у житті... У першу чергу, не запитуйте, що держава може зробити для вас, запитуйте, що ви можете зробити для своєї держави. ...Коли Мойсей говорив з євреями, він казав: Я стою між вами і Богом. Наші мудреці ка-

жуть: Слово «я» стоїть між нами і Богом. Коли людина може забрати з того «я» свої інтереси, і думати про інтереси Бога, про інтереси свого народу, про інтереси інших, тоді ми знаємо, що ми ближчі до Бога.

З ВИСТУПУ ГЛАВИ УПЦ КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ ФІЛАРЕТА

...Митрополит захищав православних, коли у 1930-х роках руйнували храми. Захищав у монастирі єврейських дітей... Що спонукало цього святиителя у важких умовах виступати проти цих дій? Яка сила? Це правда і любов до людей.

Що нас спонукає цілий рік відзначати пам'ять митрополита Андрея в усій Україні? Аби показати, що є світильники, котрі освячують шлях, яким повинен іти український народ. Яким же шляхом повинен іти український народ? Насамперед шляхом правди і любові... Бо коли ми не чинимо правди, то з нами нема Бога. Русійною силою є любов. І митропо-

лит Андрей нагадає нам своїми діяннями, що цією дорогою треба йти, аби досягти цієї мети. Яка наша мета? Та сама, що й у нього була: мати свою українську державу. Ми її маємо уже 24 роки, але зараз ми проходимо випробування, чи достойні ми мати свою державу чи знову у рабство. Наш народ доводить, що в рабство ми вже ніколи не підемо.

Відзначаючи і згадуючи подвиги митрополита Андрея, ми повинні надихатися і робити те, що він робив у свій час.

Департамент Інформації УГКЦ

«УКРАЇНА В ПЕРЕДСМЕРТНИХ СУДОРОГАХ»

(Пастирський лист українських греко-католицьких ієрархів від 1933 року)

Україна в передсмертних судорогах. Населення вмирає голодовою смертю; побудована на несправедливості, обмані, безбожництві та деправації людодна система державного капіталізму довела багатий недавно край до повної руїни. Перед трьома роками Зверхник Католицької Церкви, св. отець Папа Пій XI енергійно протестував проти всего, що в большевизмі є противне християнству, Богови та людській природі, перестерігаючи перед страшними наслідками таких злочинів. І цілий католицький світ, а з ним і ми, лучилися з тим протестом. Днес бачимо наслідки поступовання большевиків: положення з кожним днем стає страшніше. Вороги Бога і людства відкинули релігію – основу суспільного ладу, відібрали свободу – найбільше добро людини, зі свобідних горожан-селян зробили невольників, і не мають досить розуму, щоби їх кормити за тяжку невольничу працю в поті чола.

На вид таких злочинів німіє людська природа, кров стинається в жилах. Безсилні принести якунебудь матеріальну поміч конаючим братам, визнаємо наших вірних, щоби молитвами, постами,

всенародною жалобою, жертвами і всіми можливими добрими ділами християнського життя, випрошували з неба помочі, коли на землі нема ніякої надії на людську поміч. А перед цілим світом знову протестуємо проти переслідування малих, убогих, слабих і невинних, та гонителів оскаржуємо перед Судом Всевишнього.

Кров робітників, що в голоді орали чорнозем України, кличе о пімсту до неба, а голос голодних женців дійшов до ушей Господа Саваота. Усіх християн цілого світа, усіх віруючих в Бога, а особливо всіх робітників і селян, передовсім усіх наших земляків просимо прилучитися до цього голосу протесту та болю і розповсюдити його у якнайбільші країни світа. Усі радіостанції просимо рознести наш голос цілому світові: може дійде він і до убогих хатин конаючих з голоду селян. Нехай перед страшною смертю серед лютих страждань голоду буде для них хоч малою потіхою гадка, що їх брати знали про їх страшну долю, над ними боліли і терпіли, за них молилися.

А Ви, страждучі й конаючі Братя, призывайте Милостивого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа; люті терпите муки – приймайте їх за гріхи свої, за гріхи цілого народу й кажіть з Ісусом Христом: «Хай буде воля Твоя, Отче небесний!». Принята для Божої волі смерть – це свята жертва, що з жертвою Ісуса Христа злучена, принесе Вам Небесне Царство, а цілому народові спасіння. Надія наша в Бозі!

Митрополит Андрей Шептицький, Григорій Хомишин, Йосафат Коциловський, Григорій Лакота, Іван Лятишевський, Іван Бучко.
Дано у Львові в день св. Ольги, дня 24 липня р. Б. 1933

МОНУМЕНТ У ВАШИНГТОНІ БУДЕ НАГАДУВАННЯМ І УРОКОМ

Конгресмен Сандер Левін був одним з тих, хто підтримав ідею створення меморіалу жертвам Голодомору у Вашингтоні понад 12 років тому. В інтерв'ю українській службі «Голосу Америки» американський політик розповів, чому важливо мати такий пам'ятник в американській столиці?

Сандер Левін: Нам звичайно ж треба було подати законопроект і просити виділити місце для монументу. У Вашингтоні це означало багато тяганини. Ми – місто монументів. Дозвіл від федерального уряду отримати нелегко. Ось це ми тоді й починали. До мене приєдналися деякі колеги і мені багато сприяли люди з округу, який я представляю. Моє зацікавлення почалося давно, коли я ще був студентом і трохи читав про голод і про те, що робила советська влада. Потім, коли я став представником регіону з великою кількістю українських американців, то обговорював питання голоду зокрема і з тими родинами, які були жертвами. І те усе започаткувало мої зусилля.

► **Наскільки це було складно?**

С. Левін: Важко. У Вашингтоні таке завжди нелегко, бо завжди є бажані встановлювати монументи. Існують перепони, які можна

Лариса Курилас, архітектор Меморіалу у Вашингтоні, пройшла важкий і довгий шлях, щоб дочекатися 7 листопада 2015 р., коли офіційно презентували її дітище: «Поле пшениці» – Меморіал Жертвам Українського Голодомору 1932–33 років. Пані Курилас спеціалізується на будинках та реконструкції церков, утім саме проект пам'ятника вважає одним із найважливіших проектів її життя. «Це було завдання, як промовити до людей про цей злочин проти народу. І щоб не лише про українців, щоб люди подумали над тим, як страшно це є – голод. А якщо це є штучний голод, це значно страшніше» (з інтерв'ю для «Голосу Америки»).

назвати бюрократією, але я вважаю, що це необхідна структура, через яку треба проходити. Ми через неї пройшли. Були певні розходження стосовно потреби окремого меморіалу на вшанування Голодомору. Це нам треба було вибороти.

► **Які ще були заперечення?**

С. Левін: Від самого початку ідея полягала у тому, що цей пам'ятник буде справою українського уряду чи, радше, українських громадян. Американський уряд не мав

це фінансувати, а тільки надати місце. Заперечення були лише від тих, хто вважав, що монумент мав вшанувати також інші історичні події. Ми з односторонніми вирішили, що ми на таке не погоджуємося, бо Голодомор сам по собі був такою великою подією, що вона вимагає окремого вшанування.

► **Чи підтримуєте ви зусилля України домогтися офіційного міжнародного визнання Голодомору як геноциду?**

С. Левін: Безперечно. Це був геноцид. Нам треба це визнавати, розуміти і нам треба діяти у відповідь на геноцид.

► **Чому виникають такі серйозні труднощі, коли йдеться про визнання інших подібних масштабних злочинів, що ті злочини були настільки масштабними, що повинні бути названі геноцидом?**

С. Левін: Часом ці питання можуть бути політизовані. І я знаю про заперечення Росії. Вона не повинна

цього робити. Вона повинна розуміти свою історію. Якщо ви заперечуєте історію, то за це доводиться платити. Я вважаю, що це дегуманізує. Я перечитав старі й нові документи і вважаю, що важливість цього монументу в тому, що він допомагає зрозуміти. Це монумент про те що сталося у 1932–33 роках, але також це потужне нагадування і сигнал усім, особливо на тлі теперішнього насильства у світі.

► **Чи ви вважаєте, що монументи – це найкращий спосіб вшанування історичних подій?**

С. Левін: Я не думаю, що досить лише каменя. Потрібні дослідження, потрібні обговорення. А цей конкретний пам'ятник так гарно зроблений, що він інформуватиме. Часом камінь може будити думки і це саме той випадок. А ще – місце розташування дуже вдале, бо там проходить стільки людей (монумент «Поле пшениці» стоїть в центрі міста, навпроти Union Station – найбільш завантаженої станції washingtonської підземки – Ред.). І це прекрасне нагадування про людську трагедію. Той монумент трагічно прекрасний. Він відображає горе втрати мільйонів людей. Коли люди його побачать, то у них виникне запитання: про що тут йдеться? Це буде нагадуванням і, я сподіваюся, уроком, який треба взяти з цієї трагедії.

(А. Ф.)

Переглядаючи архів «Християнського Голосу», 1952 рік

МІСІЯ ОТЦЯ ДЖЕНОККИ (ч. 1)

Вечером 8 січня 1926 р. монахи монастиря Пресвятого Серця перенесли з келії до монастирської церкви тлінні останки одного священика, що помер тому два дні. Вже пізно ввечір кінчали остаточні приготування до похоронних Богослужень, що мали бути відправлені наступного дня. Вкінці все було готове й монахи розійшлися по келіях.

«Була десята година вночі – пише про о. Дженоккі в своїй книзі о. Черезі. – Нараз при вході до монастиря почав безперервно дзвонити дзвінок». Дверник, не відчиняючи, спитав, хто то в такій пізній порі. Хтось відповів по-французьки: «Відчиніть! Два чужинці-українці, що саме тепер приїхали до Риму, хочуть говорити з о. Дженоккі в дуже важких і пильних справах».

Ці два чужинці, це були представники екзильного уряду ЗОУНР – Степанківський і Данилович, що їздили по різних країнах Європи в справах Рідного Краю. Вони, почувши, що о. Дженоккі вже немає між живими, дуже зажурились, а відтак ввійшли до монастирської церкви, клякнули перед домовиною і при слабеньким світлі одної свічки помолились без слів, розповіли своєму покійному вже дорадникові про ті всі пильні справи, що їх до нього привели. А в книзі відвідувачів по-французьки написали: «В імені Української Національної Ради і в імені її голови д-ра Євгена Петрушевича, підписані виявляють вислови глибокого смутку, що його відчуває український нарід, тратячи в особі о. Дженоккі великого оборонця справедливої справи. Степанківський, Данилович».

3 ЖИТТЯ ОТЦЯ ДЖЕНОККИ

Отець Іван Дженоккі, місіонер Пресвятого Серця, народився 30 липня 1860 року в італійському місті Равенна, а помер в Римі, 6 січня 1926 р. Все своє знання положив він на услуги апостоляту. Це відчинило йому широке поле для священничої діяльності, найперше в родинному місті Равенні. Відтак через довгий час був він в Апостольській Делегації в Сирії і в Царгороді, розвиваючи там інтенсивну місійну діяльність. Около 30 літ жив він у Римі. Впродовж трьох років був місіонарем в Новій Гвінеї, а перед I світовою війною вислав його папа Пій X до Південної Америки, зокрема до Путамайю (Перу) зі завданням перевірити надужиття і знуцання колоністів над автохтонами. Останніх шість літ свого життя він посвятив праці для добра українського народу.

ВАТИКАН І УКРАЇНА

У Папі Бенедикті XV Східня Церква знайшла свого великого покровителя і розумного керманича. На час його Понтифікату припадає I світова війна, згодом визвольні змагання різних народів, в тім і українців.

Тріумфальний поворот через Східню Україну до Галичини депортованого москалями митрополита Андрея Шептицького, подив з яким зустрічала його українська православна інтелігенція, побут українських католицьких священників, що втікали перед переслідуванням поляків в Східній Україні, перебування українців зі Східньої України в Галичині – все те не остало без відгомону на Східніх Українських Землях.

До Риму доходили щораз частіші вістки про широку діяльність православних в справі поєднання з Апостольською Столицею. Деколи ті вістки були неясні, а деколи й противорічні. Апостольський Престіл, з одного боку, не міг легковажити собі цих вісток, а з другого – не міг перевірити їхньої правдивості. Найкращою розв'язкою цієї важливої справи було б післати в Україну якусь інтелігентну та второпну людину, що, пізнавши ситуацію, могла б докладно поінформувати про це Апостольський Престіл.

МІСІЯ ОТЦЯ ДЖЕНОККИ

Дня 13 лютого 1920 р. о. Іван Дженоккі, місіонер Пресвятого Серця, дістав номінацію від Папи Бенедикта XV на Апостольського Візитатора України. Ця номінація була великим ділом не тільки церковного, але також політичного характеру, а український нарід зі свого боку зумів це належно оцінити і з невимовною вдячністю прийняв цей доказ безсторонньої справедливості до себе Апостольського Престолу, звідки заяснів йому перший проблеск розради й надії в момент його найтяжчої мартирії.

Апостольський Престіл виявив чимало зрозуміння, коли пішов радо назустріч новій стадії в українському народі, коли повітав воскресаючу Україну, признаючи їй право до самостійного життя, коли прийняв 25 травня 1919 р. від гр. М. Тишкевича, голови Української Дипломатичної Місії при Ватикані вірительні грамоти. Папа Бенедикт XV приймав гр. Тишкевича дуже прихильно, запевнив його в своїх симпатіях до українського народу й висловив свою надію, що українська прблема буде розв'язана відповідно до принципу самовизначення народів.

А дальше це прихильне наставлення Апостольського Престолу до українців виявилось в рішенні вислати свого Візитатора в Україну і в різного роду допомогівій акції.

«Направду болить нас серце, коли думаємо про українців, – писав Папа Бенедикт XV 25.XI.1921 р. до митрополита Андрея Шептицького – про ті гарні міста, що їх понищено, про ті тихі, тепер попалені села, про ті урожайні ниви, по яких туди й сюди пересувались безчисленні війська. З думкою про нарід стають нам перед очі ті його церковці, що їх понищено, ті святі ікони та ризи, що були предметом посміховища, але передусім нашу душу переймає жах на згадку, що засліплені фанатики топтали Євхаристійні Види. Страшний голод і холод, пошесні недуги, нечувані жорстокості, ув'язнення, яких ознаки Ти сам, Всечесний Брате, ще й досьогодні носиш, вбивства священників, неспосібних до війни старців, німечних жінок і стільки цвітучої молоді – а всі вони тільки тим провинились, що кріпко держались свого обряду; це все змальоване яркими красками стоїть перед Нашими очима і wraz з глибоким почуттям батьківської любови спонукує нас до особливої молитви до Бога, щоби в Своім милосерді зволив по так тяжких пробах зглянутись на той геройський нарід, що стільки сумів витерпіти задля задержання свого обряду, що є рівночасно заборолом його національності. А якщо перебігати в пам'яті дбайливість цього Апостольського Престолу, як теж і наше власне заінтересування для улюбленого українського народу, мило нам згадати, що ми з радістю дали наглядний доказ цього, як тільки дізнались від деяких представників українського народу про муки того нещасного населення, тоді ми поспішили не тільки з висилкою допомог, але також установили й вислали на місце нашого спеціального делегата, щоб зааніс для всіх від нас і в нашім імені слова потіхи, помочі й любови. А хоч обставини, незалежні від нашої волі й ревнох заходів Папського Візитатора, не допустили улюбленого сина о. Івана Дженоккі, щоб зайшов між українців, однак зі звітів, що він нам їх прислав, хоч на жаль, не без гіркого потвердження вістей про мучеництво того благородного народу, одержали ми спрагнену, солодку потіху в запевненні, що в тій нагінці на його віру, а передусім в тих засідках, наставлених на його духовенство, дуже мало було таких, котрі нещасно відпали... (Акти Апостольської Столиці, 1921 р. т. XIII, ст. 218–219).

І дійсно, нелегке було завдання новоіменованого достойника, однак його особа давала повну гарантію успішности праці.

Отець Дженоккі прийняв свій новий уряд з великою рівновагою духа. Думки людей в цій справі його не торкалися. В своїй номі-

нації на Апостольського Візитатора України він бачив тільки Божу волю, висловлену устами Христового Намісника, і нічого більше не хотів знати, тому спокійно почав приготуватись до своєї місії. Перестудював географію й історію України та почав вивчати українську мову та збирати різні дані, що вкоротці мали йому послужити в сповнюванні обов'язків Апостольського Візитатора України.

На початку квітня 1920 р. о. Дженоккі вже був готовий до подорожі в Україну, а з Риму виїхав після Великодних Свят. По дорозі мусів ще задержатись два дні в Ліворні з огляду на страйк місцевих залізничників. В половині квітня був вже в Парижі. Тут знову мусів задержатись аж 20 днів у зв'язку з важкими залізничними умовинами. Щойно з кінцем квітня приїхав до Відня і старався дістатись в Україну, на місце свого призначення, везучи зі собою матеріальну допомогу з Ватикану у виді грошей, ліків, одягу та харчів.

ПОЛЬЩА БЛОКУЄ ГАЛИЧИНУ

Однак о. Дженоккі, що дуже бажав особисто розділити нашим землякам цю допомогу, щоб при тому їх потішити, замість поїхати коротшою дорогою з Відня прямо до Львова, мусів їхати до Варшави, тому що польський уряд не дозволив йому туди поїхати. Вагони з допомогою приїхали без нього на місце призначення, до Львова, дня 3 травня 1920 р.

Отець Дженоккі в своєму листі з Варшави до княгині ді Веноза з датою 28 травня 1920 р. пише: «В Україні тепер страшна війна між поляками й большевиками. Кілька днів тому прийшли добрі вістки і польський уряд обіцяв мені дати дозвіл їхати (в Україну – о. І. Х.). Однак справи змінились і мушу чекати.

Не можна собі уявити большевицьких звірств, знищень, нечуванних жорстокостей. Орди Тамерляна мали в собі менш диявольського. Поширюються різні заразливі недуги. Наша культура загибає й є небезпека для всіх народів вернуться 15 століть назад... Майбутність дуже непевна, і я навіть не знаю, чи побачу Україну...»

А в листі з 4 червня до о. Бонне писав: «Де Ви? А де я? Я ще не в Україні, ані не в Галичині. До тих двох країн не можна дістатись без дозволу польського уряду. Польський уряд є згідний дати мені дозвіл їхати в Україну, але не до Галичини». А це тому, що українці приписували б його приїздові до Галичини правдиве і властиве визнання їхньої незалежности з боку Апостольської Столиці. (далі буде)

о-др Іван Хома, Рим,
1952 р.